

**ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
ІХ СКЛИКАННЯ**

ПОЗАЧЕРГОВА СЕСІЯ

**Стенограма пленарного засідання
24 серпня 2021 року**

Київ 2021

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
ІХ СКЛИКАННЯ

ПОЗАЧЕРГОВА СЕСІЯ

*Стенограма пленарного засідання
24 серпня 2021 року*

Редакційне управління
Головного управління документального забезпечення
Апарату Верховної Ради України

ЗМІСТ
Позачергова сесія
(Вівторок, 24 серпня 2021 року)

Заява депутатської фракції «Європейська солідарність» ...5

Прийняття в першому читанні за основу проекту Закону
«Про великий Державний Герб України» ...6

[Результати поіменної реєстрації](#)

[Результати поіменного голосування](#)

ПОЗАЧЕРГОВА СЕСІЯ

*Зал засідань Верховної Ради України
24 серпня 2021 року, 14 година 35 хвилин*

Веде засідання Голова Верховної Ради України
РАЗУМКОВ Д.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні народні депутати! Прошу зайти до сесійного залу і підготуватися до реєстрації. Шановні народні депутати! Шановні гості Верховної Ради України! Запрошую усіх до сесійного залу.

Прошу запросити усіх до сесійного залу.

У зв'язку з вимогою Президента України, відповідно до частини...
(Шум у залі).

Шановні колеги! Ще раз вітаю всіх зі святом! Прошу народних депутатів зайняти свої робочі місця.

Відповідно до частини другої статті 83 Конституції України про скликання позачергової сесії Верховної Ради України та згідно зі статтею 11 Регламенту Верховної Ради України сьогодні ми проводимо позачергову сесію Верховної Ради України дев'ятого скликання. Президентом України запропоновано на позачерговій сесії розглянути проект Закону «Про великий Державний Герб України» ([№ 5712](#)).

Шановні колеги, готові реєструватися? Всі готові реєструватися? Нагадаю... Сергію Володимировичу Власенко, нагадаю, реєстрація відбувається шляхом натискання зеленої кнопки, першої зліва, як завжди, кнопки «За», ви це знаєте. Готові реєструватися? Прошу зареєструватися.

У сесійному залі зареєструвався 271 народний депутат України. Позачергову сесію Верховної Ради України оголошую відкритою.

(Лунає Державний Гімн України).

ГОЛОСИ ІЗ ЗАЛУ. Слава Україні!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Героям слава!

Шановні колеги, сьогодні день народження у двох наших колег народних депутатів Ігоря Олександровича Абрамовича і Миколи Івановича Кучера. Здоров'я та наснаги вам! *(Оплески).*

Переходимо до розгляду проекту Закону «Про великий Державний Герб України» ([№ 5712](#)).

Вибачте, до президії надійшла заява з вимогою оголосити перерву, яку готові замінити на виступ.

Княжицький Микола Леонідович.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики (одномандатний виборчий округ № 116, Львівська область, політична партія «Європейська солідарність»). Шановні друзі! Вітаю всіх вас з цим великим і світлим святом. У цей день, як ніколи, ми маємо бути чесними один з одним. Саме тому, що ми чесні, нас глибоко обурило те, що на урочисте святкування в Маріїнському палаці не були запрошені народні депутати України першого скликання, які голосували за незалежність України. Саме на знак протесту проти цього Президент Петро Порошенко зараз тут, з нами, а потім з нами доєднається до Маршу захисників України, в якому братимуть участь ветерани. Запрошую усіх вас взяти участь.

Зараз ми говоритимемо про герб і знову-таки маємо бути чесними. Друзі, пам'ятаєте історію? У Марші ветеранів будуть йти хлопці, яким цей герб катюшники вирізували на спині, катуючи їх. Йтимуть усі ті, які носять у серці цей герб – наш український тризуб.

Сьогодні нам пропонують зробити чергову містифікацію, і не просто так. Я знову-таки звернуся до історії. Колись комуністи, ненавидячи наш тризуб, намагалися зробити все, щоб розмити цей символ. Саме тоді в Конституції України написали, що там мають бути інші елементи, зокрема козак. Треба віддати належне мудрості Віктора Ющенка і Юлії Тимошенко, які тоді, обговоривши це, не внесли в сесійний зал той проект, який зараз голосуватиметься. Я вірю, що партія «Батьківщина», як тоді, чесно, так і зараз, а також інші політичні сили не підтримають цієї містифікації.

Ви читали цей законопроект? У ньому написано, що на цьому гербі зображується корона Ярослава Мудрого. У Ярослава Мудрого не було корони. Корона була у Володимира Великого, це видно на деяких фресках. Першим нашим королем – Ярополку, а згодом Данилу, цей титул даровано Папою. Інших королів у нас не було. Ярослав Мудрий – велична постать, але ми не можемо в цей святий день псувати наш герб, наш тризуб цими містифікаціями на догоду дешевому піару.

Ви бачили цей герб? Ви бачили зображення цього лева, в якого намальовано дві лівих ноги? Вам соромно не буде? Вам соромно не буде перед вашими дітьми?

Ще раз кажу, це той герб, який в серці кожного воїна. Наш тризуб неповторний, він має тисячолітню історію. Українські воїни, йдучи в бій, несли його в серці, споконвіку тримали його на щитах, пам'ятаючи всю нашу багатолітню історію.

Ми, підтримуючи українське суспільство і український народ, заявляємо, що не братимемо участі в цьому ганебному голосуванні, не перетворюватимемо наш гідний герб на посміховисько, заради дешевого піару провладних сил, тому що відповідальність за це буде дуже великою. Наш герб – наш тризуб в серці кожного. Доєднуймося до ветеранів.

Дякую (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Переходимо до розгляду питання.

Шановні народні депутати, на ваш розгляд пропонується проект Закону «Про великий Державний Герб України» ([№ 5712](#)).

Шановні колеги, перед тим, як ми розпочнемо в розгляд цього питання, хочу поінформувати про таке. Зі всіма депутатськими фракціями та групами була домовленість йти за таким алгоритмом: на виступ доповідача відводиться 2 хвилини, від комітету – 2 хвилини, від кожної фракції – по 2 хвилини, щоб не йти за повною процедурою. Немає заперечень? Немає. Дякую. Далі у сесійному залі відбуватиметься нагородження народних депутатів України першого скликання.

До слова запрошується представник Президента України у Верховній Раді України Стефанчук Руслан Олексійович.

СТЕФАНЧУК Р.О., *представник Президента України у Верховній Раді України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»).* Вельмишановний пане Голово! Шановні народні депутати! Для мене велика честь сьогодні представляти президентський проект Закону «Про великий Державний Герб України». Водночас це й велика відповідальність, адже сьогодні на моєму місці мав бути доповідачем перший Президент України Леонід Макарович Кравчук, один із державотворців нашої країни, один із тих, хто дарував нашій країні незалежність. Тому я хочу передати Леоніду Макаровичу нашу глибоку повагу та побажати якнайшвидшого одужання. Дуже сподіваюся, що під час другого читання він буде з нами у цьому сесійному залі (*Оплески*).

Сьогодні Президентом України Володимиром Зеленським підписано історичний Указ №423/2021 «Про День Української Державності», якій понад 1 тисяча років. Але державність – це не лише історія чи її тлумачення, а насамперед питання символів, саме тих основних речей, які її символізують.

Леонід Макарович завжди переймався тим, що за 25 років ми так і не виконали вимогу статті 20 Конституції України й не прийняли великий Державний Герб. Адже лише з прийняттям великого Державного Герба ми можемо закрити гештальт державних символів. Це було історичне прохання першого Президента України до теперішнього Президента. При цьому тризуб як був, так і залишатиметься основним й найбільш вживаним гербом нашої держави, адже це та спадщина рівноапостольного князя Володимира Великого, яку ми повинні зберегти й примножити.

Звісно, сьогодні ми почули багато цікавих думок від «геральдистів». Я хочу показати картинки. Цей герб вносився одними і на стінках у інших, які щойно покинули сесійний зал (*Оплески*). Тому у законопроекті пропонується зменшити використання великого Герба.

Враховуючи зазначене, від імені Президента України звертаюся до вас з проханням, згуртуватися навколо прийняття історичного для всього Українського народу рішення й підтримати прийняття проекту Закону «Про великий

Державний Герб України» за основу, і в день 30-річчя незалежності України, подарувати нашій Україні великий Державний Герб України.

Дякую, колеги (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. До слова запрошується голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Корнієнко Олександр Сергійович (*Оплески*).

КОРНІЄНКО О.С., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Добрий день, шановні колеги! Ще раз вітаю усіх з 30-річчям незалежності нашої держави. Я думаю, що сьогодні ми багато говорили про символи. Великий Державний Герб – це важливий символ, який наші «отці-основатели» (які просили їх так не називати), все-таки написали в статті 20 Конституції України, яку, хочу нагадати, можна змінити лише через референдум. Давайте спробуємо виконати волю Конституції України й прийняти Закон «Про великий Державний Герб України».

Наш комітет на своєму засіданні 14 липня розглянув законопроект № 5712, внесений Президентом України Володимиром Зеленським, визначений ним як невідкладний. Відповідно до вимог Конституції України законопроектом визначається опис великого Державного Герба, встановлюється порядок і вимоги стосовно використання його зображення, а також врегульовується питання вшанування великого Державного Герба та відповідальність за порушення вимог щодо порядку його використання. Є висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України. У результаті обговорень наш комітет ухвалив висновок рекомендувати Верховній Раді України за результатами розгляду в першому читанні прийняти проект Закону «Про великий Державний Герб України» (№ 5712) за основу та в цілому. У разі прийняття законопроекту, пропонуємо доручити комітету під час підготовки закону на підпис Голові Верховної Ради спільно з Головним юридичним управлінням Апарату Верховної Ради здійснити його техніко-юридичне доопрацювання.

Хочу нагадати, незважаючи на те, що це конституційний законопроект, він в цілому приймається 300 голосами, але практика розгляду подібних законів є, регламентний комітет надав довідку. Перше читання законопроекту голосується 226 голосами, а далі можна вносити поправки, так як до звичайного законопроекту, у текстовому вигляді, а також у вигляді ескізів, бо це графічне зображення. Тому, якщо ми приймаємо законопроект у цілому, то приймаємо в цілому, а якщо в першому читанні, то очікуємо поправки від колег народних депутатів. Просимо підтримати ініціативу Президента і поступово переходити до прийняття проекту Закону «Про великий Державний Герб України» (№ 5712).

Дякую за увагу (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Прошу записатися на виступи від депутатських фракцій та груп (*У залі скандують: «Ганьба! Ганьба!»*).

Бакунець Павло Андрійович (*Шум у залі*).

Шановні колеги, не кричіть і не ламайте систему «Рада».

БАКУНЕЦЬ П.А., член Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування (одномандатний виборчий округ № 122, Львівська область, політична партія «Об'єднання «Самопоміч»). Шановний пане Голово! Шановний Прем'єр-міністре! Уряде! Запрошені гості! Народні депутати України усіх скликань! Дорогі українці! Вітаю усіх з ювілеєм. 30 років незалежності України – це гарний, прекрасний ювілей. Ваші дідусі і бабусі могли лише мріяти про такий ювілей, а сьогодні ми разом з вами радісно святкуємо такий поважний ювілей незалежної України! Це були абсолютно непрості 30 років. Ми з вами, наші батьки і прабабушки зуміли відстояти і захищати незалежність. Однак, ми за це заплатили надто високу ціну, найдорожче – життя наших героїв, героїв Небесної Сотні, героїв війни на сході. Сьогодні ми і далі продовжуємо боротися за нашу незалежність. Завдяки нашим військовим, захисникам, таким як воїни легендарної 24 бригади, усіх бригад невдовзі перемога буде за нами. Що нас відрізняє від наших сусідів? Це насамперед наша українська милозвучна, солов'їна мова, а також наші державні символи – Державний Гімн, Прапор і Герб. Тризуб, безумовно, один з найкращих геральдичних знаків у всьому світі (*Оплески*).

Сьогодні нам також пропонують прийняти великий Державний Герб, в основі якого буде тризуб. Праворуч буде герб Війська Запорізького, а ліворуч – Галицько-Волинського князівства. На ньому буде синьо-жовта стрічка, колоски пшениці й китиці калини. Це, безумовно, підкреслить нашу українську самобутність та ідентичність.

Зі святом вас, українці! Слава Україні! (*Оплески*).

ГОЛОСИ ІЗ ЗАЛУ. Героям слава!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Осадчук Андрій Петрович.

Лозинський Роман Михайлович.

ЛОЗИНСЬКИЙ Р.М., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»). Сьогодні ми відзначаємо 30-у річницю відновлення незалежності України. Багато поколінь українців боролися за нашу незалежність. Насамперед, я хочу закликати ще раз подякувати всім українцям за нашу незалежність (*Оплески*).

Проте, сьогодні, в таке велике свято і в такий великий день, наш парламент повинен розглянути питання, яке не об'єднує українців, а, на превеликий

жаль, роз'єднує. Президент України, на превеликий жаль, вирішив воскресити шкідливу ідею великого Герба, який є більше ознакою монархій, ознакою імперій і пережитком нашого імперіалістичного минулого, яке має назавжди відійти до скарбниці історичного минулого.

Я хочу звернутися до кожного українця. Наш герб – тисячолітній тризуб Володимира Великого, який всі ці роки кров'ю окроплювали українці, в тому числі й зараз окроплюють на сході.

Я хочу звернутися до колег народних депутатів. Перед тим як голосувати за це шкідливе рішення, яке розмиватиме досконалий герб – тризуб, дайте собі відповідь на запитання, а чия це була ідея? Це історичний факт, це був консенсус, який запропонували комуністи коли після 20 голосувань тризуб не затвердили гербом. Дайте собі відповідь на запитання: чому так сильно «палає» у агресора, Російської Федерації, від досконалого герба? Давайте не паплюжитимемо наш досконалий герб – тризуб і не підтримуватимемо цю шкідливу ідею.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Крулько Іван Іванович.

КРУЛЬКО І.І., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Фракція «Батьківщина». З Днем незалежності України! Шановні друзі, сьогодні величний день – 30-а річниця незалежності України. Я хотів би подякувати мільйонам українців, які поклали своє життя за незалежність України, а також висловити вдячність Польщі та Канаді, які першими визнали незалежну Україну відразу після проголошення Акта проголошення незалежності України; Світовому конгресу українців (нашій діаспорі), який боровся за незалежну Україну і за її визнання в різних країнах світу.

Сьогодні ми розглядаємо проект Закону «Про великий Державний Герб України». Наш герб – це тризуб. Фракція «Батьківщина» завжди підтримувала тризуб як Державний Герб України. Він таким буде. Він у наших серцях. Сьогодні я згадую часи, коли приймалася Конституція України. Конституцію України приймали разом з комуністами з багатьма винятками і компромісами, щоб була Конституція, а також як разом з комуністами голосували Акт проголошення незалежності України, щоб була незалежна Україна.

Сьогодні в Україні перебуває 46 делегацій з усього світу, котрі вчора, незважаючи на бажання, можливо, вести бізнес з Росією, підписали Декларацію Кримської платформи, для того, щоб підтвердити, що Українська держава мусить відновити територіальну цілісність і неподільність в усіх її кордонів. Також сьогодні, коли ми голосуватимемо в першому читанні проект Закону «Про великий Державний Герб України», мусимо зробити все від нас залежне, щоб цей Герб був достойний Української держави. Перед нами лежить величезна відповідальність.

Сьогодні згадували, що на великому Гербі лев має дві лівих ноги. Мене це не настільки турбує, наскільки турбують дві голови сіамського орла в Криму, на кордонах України і на Донбасі. Наше завдання полягає у тому, щоб цього орла не було на українській землі. У такі важливі дні, особливо в День незалежності України, ми мусимо об'єднати парламент.

Зі святом усіх. Слава Україні! *(Оплески)*.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Поляков Антон Едуардович.
Батенко Тарас Іванович.

БАТЕНКО Т.І., член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 123, Львівська область, самовисуванець). Шановні народні депутати! Шановний український народе! Наша депутатська група «Партія «За майбутнє» приєднується до щирих вітань з нагоди великого свята – відновлення проголошення державної незалежності України. Многая і блага лїта Україні і українському народові.

У цьому залі ми згадували багатьох людей, які долучилися до цього. Дай Боже здоров'я першому Президентові відновленої України Леоніду Макаровичу Кравчуку, який мав би доповісти щодо цього питання. Водночас я хочу згадати імена інших людей, які також долучилися до цього. Насамперед, людина, яка сьогодні святкувала б день народження – це автор Акта проголошення незалежності України Левко Лук'яненко, а також такі люди, як Михайло Горинь, В'ячеслав Чорновіл, про яких також треба пам'ятати, тому що вони пройшли тюрми і табори напередодні проголошення незалежної України. «Лиш той життя й свободи вартий, хто йде щодня за них у бій», – писав Гете.

Друзі, Україна завжди балансувала між республіканізмом і традиціоналізмом з династичними ознаками правління в тисячолітній історії. 1917-1918 роки минулого століття є тому яскравим прикладом.

Чи має право на життя великий Герб? У Конституції України великий Герб прописаний, – він має право. У більшості держав світу це є ознакою монархічного минулого. Я вважаю, що Україна має зразки різних державних устроїв, як монархічних, так і республіканських. Я вважаю, що в основі великого Герба мають лежати принципи і пошуки волі та свободи української нації. Вони там лежать. Україна завжди прагнула свободи, як писав Вольтер. Ми підтримуватимемо ці прагнення, і «так!» демократії в цьому Гербі, бо свобода і демократія є в генах української нації. Це наше майбутнє. Ми голосуємо за наше майбутнє – за великий Герб України.

Дякую *(Оплески)*.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Геращенко Ірина Володимирівна.

ГЕРАЩЕНКО І.В., член Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська

солідарність»). Дорогі українці! «Європейська солідарність» вітає вас із 30-ю річницею незалежності України. Основа нашої державності – це армія, мова і віра. І це чудово, що після двох років кривлянь, що військовий парад – це, начебто, марнотратство, ми повернули військовий парад і Хрещатиком крокувала нова українська техніка, створена у 2014-2019 роках. Це чудово.

День незалежності України – це день єдності. Ганьба тим, хто сьогодні намагається розколоти суспільство і парламент. Наша мова, наш герб, наш гімн – це те, від чого ворога трясє, як чорта від ладану. 20-річному Василю Пелишу російські окупанти відтяли руку за те, що на ній було викарбовано наш герб, наш тризуб. Тризуб у наших військових не лише на руках, він у серці. Сьогодні ми не маємо права зрадити українську армію. Якщо сьогодні народні депутати України першого скликання, які голосували за незалежність України, говорять нам, що цей «політичний вінегрет», який ви внесли в сесійний зал – це ганьба, давайте їх почуємо. Давайте не дамо Зеленському повторити помилки, коли їх не запросили ні на парад, ні до Маріїнського палацу. Давайте не проголосуємо за те, до чого сьогодні нас закликають наші колеги з першого скликання. Наш герб – це тризуб, він лаконічний, історичний, політично правильний – один із символів держави.

Я хочу сказати ще таке. Конституція України вимагає 300 голосів, задля внесення до неї змін. Подивіться статтю 20 Конституції України. Ви не маєте права сьогодні ані історично, ані морально, ані політично голосувати цей «політичний вінегрет». Закликаємо вас зупинитися!

Слава Україні!

ГОЛОСИ ІЗ ЗАЛУ. Героям слава!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Веніславський Федір Володимирович.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В., *член Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»*). Шановні українці! Вітаю вас із святом – з Днем незалежності України! Я хочу розпочати свій виступ із посилання на преамбулу Конституції України і нагадати всім присутнім, що Конституція України прийнята Верховною Радою від імені Українського народу – громадян України всіх національностей. Я хочу нагадати присутнім, в тому числі політичній опозиції, що є рішення Конституційного Суду України, згідно з яким прийняття Верховною Радою Конституції України є реалізацією акта установчої влади Українського народу. Що це означає? Це означає, що Український народ через Верховну Раду України уповноважив нас, законодавців, ухвалити великий Державний Герб. Це не свобода вибору, це наш обов'язок виконати пряму імперативну норму Конституції України, статтю 20, і ухвалити великий Державний Герб. Може бути багато дискусій з приводу геральдичних особливостей того чи іншого аспекту великого Державного Герба

України, але це витвір мистецтва, який ніколи не буде загальносприйнятий усіма поціновувачами мистецьких витворів. Символи України – це Державний Прапор, Державний Гімн, Державний Герб. Символи України – це те, що має об'єднувати Україну та народних депутатів України у цьому сесійному залі. Я глибоко переконаний, що саме результати сьогоднішнього голосування щодо реалізації волі Українського народу мати великий Державний Герб, продемонструють хто є хто.

Політична партія «Слуга народу» голосуватиме за. Я думаю, що всі патріотичні сили підтримають нашу ініціативу та ініціативу нашого Президента.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Переходимо до голосування.

Прошу запросити народних депутатів до сесійного залу (*У залі скандують: «Ганьба! Ганьба!»*).

Ви ж добре знаєте Регламент Верховної Ради України. Я його знаю й шаную, на відміну від багатьох своїх колег (*Шум у залі*).

Визначається Верховна Рада. Шановні колеги, при всій повазі до вас, я прошу поважати один одного й роботу один одного.

Ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Закону «Про великий Державний Герб України» ([№ 5712](#)) за основу.

Готові голосувати? Прошу підтримати та проголосувати.

«За» – 257.

Рішення прийнято (*Оплески*).

Шановні колеги, позачергову сесію Верховної Ради України дев'ятого скликання оголошую закритою.

(*Лунає Державний Гімн України*).

Дякую.